

Karin Hietala
Kanslichef
0922-268 91
karin.hietala@haparanda.se

RIKTLINJER FÖR MEDBORGARDIALOG HAPARANDA STAD

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Fastställd/upprättad	Beslutsinstans
Riktlinjer för medborgardialog	Riktlinje	2019-05-	Kommunstyrelsen
Dokumentansvarig/processägare	Diarienummer	Senast reviderad	Giltig till
Kommunstyrelsen	KS 2019/186		Tillsvidare
Dokumentinformation	Dokumentet ger råd och beskriver när och hur man planerar medborgardialoger		
Dokumentet gäller för	Förtroendevalda och tjänstemän i Haparanda stad		

Innehåll

Inledning	3
Medborgardialog	3
Vad är medborgardialog	3
Varför medborgardialog	3
När ska vi ha dialog	3
Planera för medborgardialog	5
Välja ämne för dialogen.....	5
Skapa förutsättningar	5
Vilken nivå av dialog.....	6
Konsultation.....	6
Dialog	6
Inflytande.....	7
Medbeslutande.....	7
Vilka vill vi prata med	7
Våra roller.....	9
Handbok för metoder och verktyg.....	10

Inledning

Haparanda kommun har fastställt en strategi för medborgardialog som styr formerna för dialogen. Dessa riktlinjer ger råd och beskriver när och hur man planerar medborgardialoger. Riktlinjerna riktar sig till både förtroendevalda och tjänstemän.

Medborgardialog

Vad är medborgardialog

Medborgardialog fördjupar demokratin genom att kommunen lyssnar på medborgarnas synpunkter för aktuella frågor. Medborgardialogen är en möjlighet till inflytande även mellan valen och dialogen låter de förtroendevalda lyssna av opinioner och förslag.

Dialogen har två huvudsyften: dels ska medborgarna få inflytande i frågor där dialog sker, dels ska dialogen ge de förtroendevalda ökat underlag för att kunna ta bra beslut.

Varje ämne i en medborgardialog handlar om saker som kräver politiska beslut och därför är även de förtroendevalda självklara deltagare och mottagare av det som kommer fram vid en dialog. Medborgardialog är inte samma sak som brukardialog, då brukardialoger många gånger pågår oavbrutet i verksamheterna mellan brukare och tjänstemän.

Medborgardialog ska inte ses som direktdemokrati, utan det är istället ett komplement till vår representativa demokrati där de förtroendevalda fattar besluten. Men dialogerna ger medborgarna möjligheten att engagera sig och påverka de förtroendevalda mellan valen.

Varför medborgardialog

Dialogen medför en bättre tolerans för andras argument och ger medborgarna en djupare känsla för den egna orten. Medborgardialoger ger en bättre kunskap om den demokratiska beslutsprocessen, samtidigt som den skapar engagemang och en vilja till vidare samtal.

Medborgardialog bidrar till att de förtroendevalda får mer kunskap om medborgarnas värderingar, prioriteringar och åsikter inom vissa frågor. Dialogen kan även bidra till att medborgarna får en ökad insikt i kommunens ansvar och behovet av att prioritera, vilket kan medföra ett ökat förtroende för likväl kommunen som de förtroendevalda.

När ska vi ha dialog

Förutsättningarna för en lyckad dialog handlar om att dels ha ett klart syfte med dialogen samt en tydlig beskrivning av vad dialogen ska handla om.

Syftet kan till exempel vara att undersöka medborgarnas åsikter i en fråga, att låta dem delta i processen att utforma någonting, eller att få in synpunkter inför ett val mellan olika alternativ. Ett annat syfte kan också vara att låta grupper som annars inte kommer till tals göra sin röst hörd.

Vid en dialog måste deltagarna få möjligheten att väsentligt kunna påverka eller till och med besluta om det dialogen handlar om, det vill säga dialogen får inte handla om något där utgången redan är förutbestämd. Det måste gå att beskriva de olika alternativens ekonomiska följder, särskilt viktigt är detta om olika alternativ innebär att man avstår från något annat.

För att kunna tydligt beskriva vad dialogen ska handla om krävs konkreta och avgränsade ämnen. Lämpliga ämnen kan till exempel vara hur ett torg ska utformas, eller vad en grönyta ska användas till. Men dialogen kan även handla om större och långsiktiga frågor, till exempel hur kommunen ska utveckla äldreomsorgen.

En medborgardialog kan också ha ett sekundärt syfte, där kommunen vill göra medborgarna mer medvetna om kommunens ansvar, förutsättningar och resurser, och därmed även synliggöra behoven av att prioritera. Om dialogen även har ett sådant syfte, planera noggrant för att ge bakgrund till ämnet.

Medborgardialogen är ett samspel mellan medborgarna och den politiska ledningen i kommunen. Både initiativ och beslut om att välja medborgardialog ska alltid tas av de förtroendevalda.

CHECKLISTA

- Syftet med dialogen är tydligt
- Frågan för dialogen går att påverka
- Både möjligheter och fallgropar är inventerade

Planera för medborgardialog

Välja ämne för dialogen

Dialogen måste ha ett klart definierat ämne. För att lyckas få ett tydligt resultat av dialogen är det viktigt att den inte svävar ut över olika ämnen. Detta kan vara svårt då det säkert finns många angränsande frågor som också engagerar, men var därför tydlig med vilken fråga dialogen handlar om.

Förutom att ha ett klart definierat ämne krävs även att det finns tydliga ramar. Det enklaste skulle självklart vara om den fråga som diskuteras kunde helt isoleras och därmed inte orsaka konsekvenser för något annat, men ofta är det inte så enkelt. Ett alternativ kan innebära att man måste avstå från något annat, därför måste det klargöras vilka ramar ämnet i dialogen har och var samtidigt redo att styra den. Det innebär att du måste vara redo att hantera andra frågor som dyker upp, till exempel via en klagomålshantering.

Det innebär således att vara klar över saker som: Hur pass översiktlig eller detaljerad ska dialogen vara? Kan frågan hanteras enbart inom denna verksamhet eller har den sidogrenar ut i andra delar eller hela verksamheten – och var drar vi i så fall gränsen för dialogen? Är satsningen självklar, eller kan den ställas i motsats till andra satsningar? Ska dialogen alls ta upp de ekonomiska aspekterna – om inte, hur möter vi frågor om kostnader om det dyker upp?

Skapa förutsättningar

Det viktigaste är att medborgarna känner att dialogen är meningsfull. Det räcker inte med att frågan är intressant nog att engagera sig i, utan det måste finnas utrymme för inflytande i frågan. Om allt redan är förutbestämt finns ingen mening med att bjuda in till en dialog, sådant genomskådas snabbt och det finns inget intresse av att delta "på låtsas".

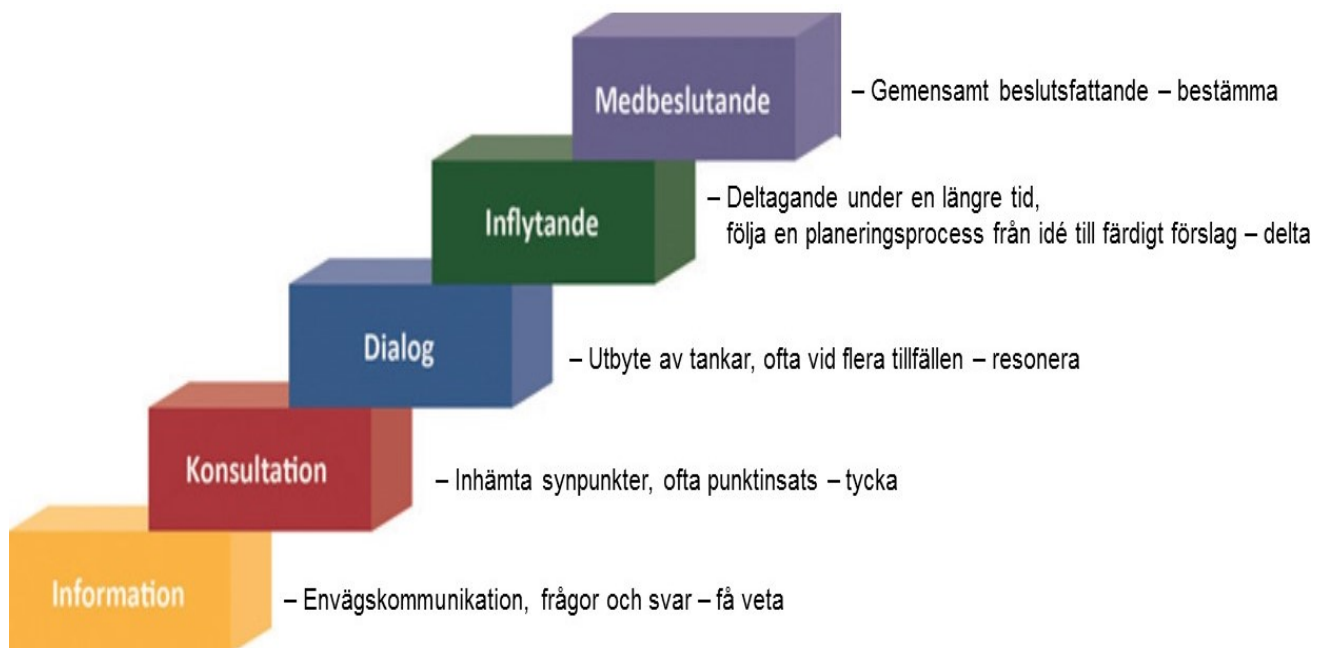
För att undvika låsta lägen måste en dialog hållas tidigt i ett ärende. Lämpliga ämnen för dialog är där de politiska partierna inte bundit sig för någon viss lösning och därmed känner medborgarna möjligheten att påverka de förtroendevalda. Men om det finns delar som inte är påverkbara måste du vara tydlig med att tala om detta. För att få en meningsfull dialog måste deltagarnas insats leda till resultat, det vill säga att de ser att deras synpunkter har betydelse och att dessa påverkar utgången. Varje dialog kanske inte leder till ett synligt resultat på en gång, därför är det viktigt att vara tydlig med vad som kan och inte kan utlovas.

En väl insatt opinion krävs för en konstruktiv och meningsfull dialog. Medborgarna måste känna till förutsättningarna för att kunna ge stöd inför svåra beslut. Fundera över om ämnet för dialogen är tillräckligt känt, eller hur du kan förbereda dialogen med information om frågan.

Vilken nivå av dialog

Nyckeln till en lyckad dialog är tydlighet. När medborgarna får en inbjudan till dialog skapas förväntningar. Därför måste det finnas ett tydligt ämne med tydliga ramarna för dialogen. Men lika viktigt är det att klargöra i ett tidigt skede vilken nivå dialogen kommer att utföras på. Kommunikationen med deltagarna kan bedrivas på olika sätt och därmed innebära olika grader av inflytande.

Grundläggande är att informera medborgarna och syftar till att enbart ge upplysningar. Det är envägskommunikation och är alltså inte någon medborgardialog.

Konsultation

Det första steget på delaktighetstrappan är konsultation och går ut på att de förtroendevalda inhämtar synpunkter från medborgarna. Konsultation kan även ses som en typ av envägskommunikation, fast åt andra hållet. Här är det medborgarna som får uttala sina åsikter i frågan.

Dialog

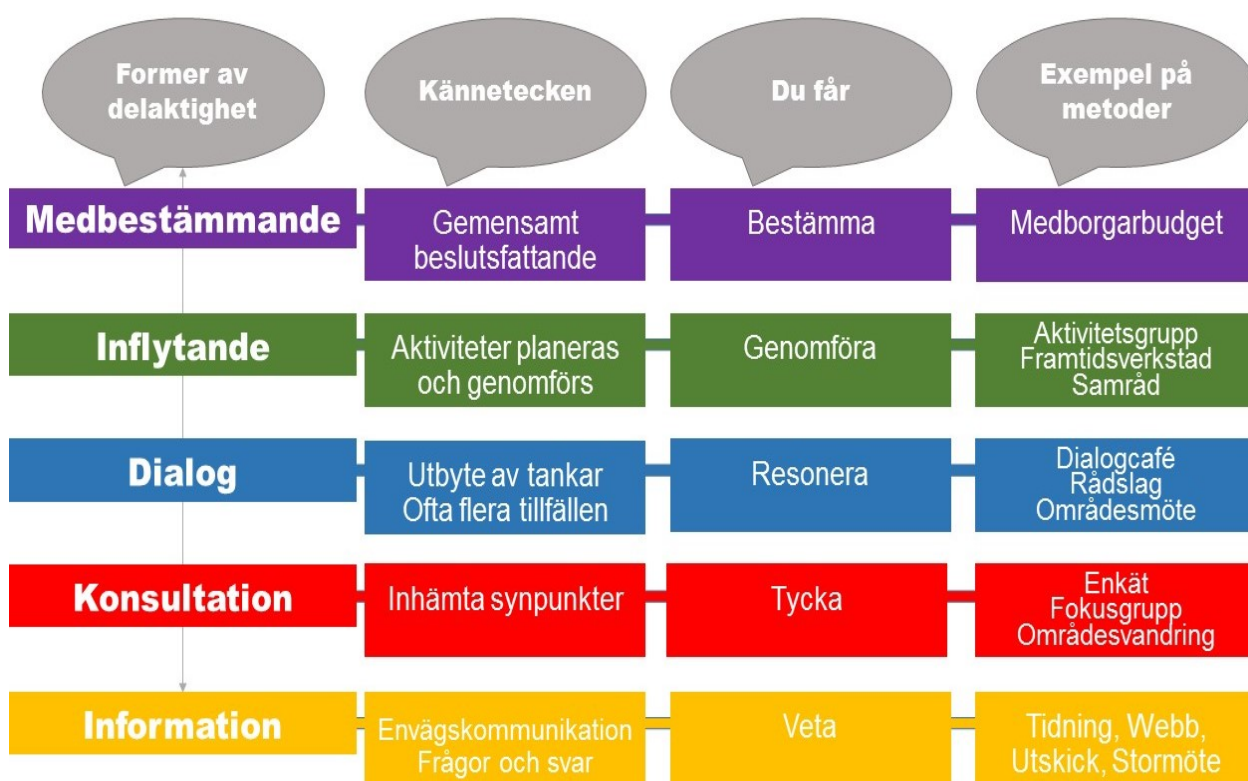
Dialog är ett samtal mellan medborgarna och de förtroendevalda där de utbyter tankar. Samtalet bör ske opartiskt med tankegångar om olika alternativ och deras följder. För att bibehålla en god dialog får det inte leda till debatt där man försvarar olika positioner.

Inflytande

Inflytande betyder att medborgarna påverkar genom att de får vara med och planera och genomföra aktiviteter, att de är med i ett samarbete. Det är en pragmatisk påverkan där medborgarna inom givna ramar får vara med och skapa aktiviteten.

Medbeslutande

Det sista steget på delaktighetstrappan är medbeslutande. Vid medbeslutande lämnar ansvarig nämnd ifrån sig någon del av beslutandet till medborgarna eller en grupp av medborgare. Medborgarna får ta ett beslut som inom givna ramar blir bestämmande.

Vilka vill vi prata med

Medborgardialog omfattar alla som bor, verkar eller vistas i kommunen. Enstaka dialoger kan rikta sig till en eller flera utvalda grupper eller till alla medborgare. Det är viktigt både för engagemanget från medborgarna samt för att få ett lyckat resultat att vi hittar de rätta målgrupperna för dialogen.

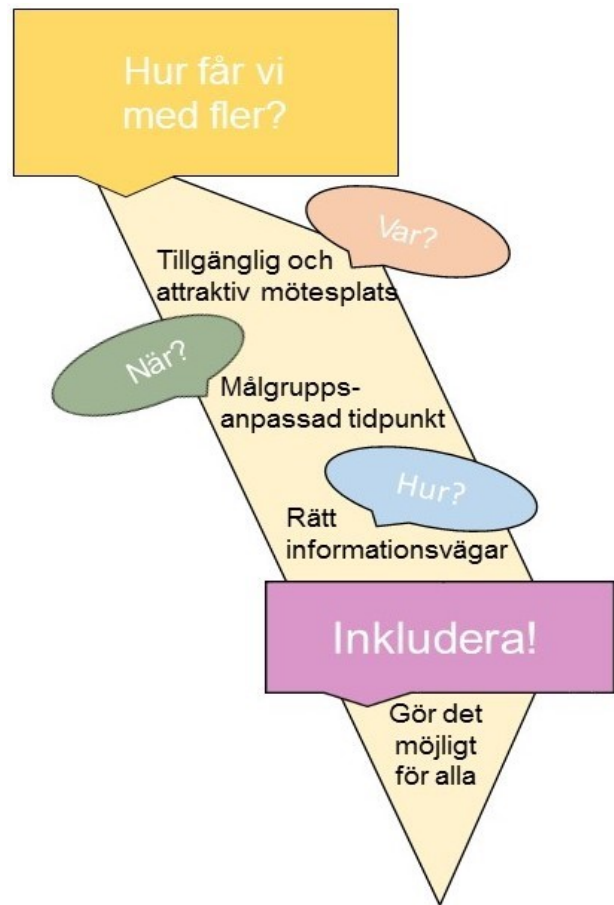
Frågor som är användbara vid en medborgardialog har många gånger klara grunddrag och klara avgränsningar, därför kan du ofta hitta givna målgrupper för den aktuella dialogen. En del frågor kan till exempel vara intressanta för medborgare i en bestämd geografisk del i kommunen.

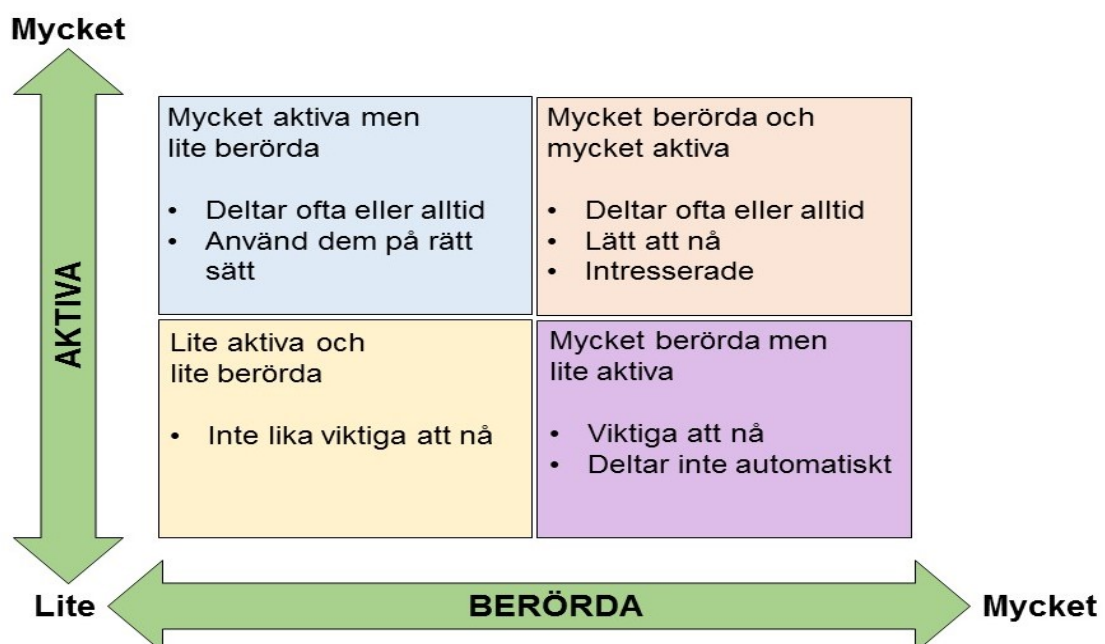
Men samtidigt är det viktigt att andra inte känner sig åsidosatta. Till exempel kan en ny fritidsgård i en bestämd del av kommunen kanske vara intressant även för fler än de som bor just där.

Det är viktigt att vid en riktad dialog även tänka igenom möjligheten för andra grupper att göra sig hörda. Försök att se igenom vilka "dolda" grupper som kan vara av intresse för dialogen, men som kanske kräver särskilda insatser för att lyckas nå ut till.

Till exempel vid en dialog om den ovannämnda fritidsgården kan det vara lätt att nå de ungdomar som ofta träffas på fritidsgården. Men hur hittar vi de ungdomarna som inte går till fritidsgården, de som vill ha andra aktiviteter eller kanske vill ha annorlunda fritidsgård?

En annan viktig sak att fundera på är om frågan kan engagera resursstarka eller olika påtryckningsgrupper, och hur dessa i så fall balanseras mot övriga deltagare.

Våra roller

Både tjänstemän och förtroendevalda ska medverka i medborgardialogen, men med klart åtskilda roller. Det är de förtroendevalda som ansvarar för dialogen och beslutar vad den ska handla om och vilket form av inflytande medborgarna ska få i frågan.

Vid mötet med deltagarna är de förtroendevalda aktiva, håller presentationer och lyssnar av dialogen. Till skillnad från en brukardialog, där det är tjänstemän som möter och lyssnar till brukarna.

Det är öppet för alla politiska partier att delta vid medborgardialogen – men förtroendevalda måste skilja på sin roll som partipolitiker och sin roll som kommunalt förtroendevald. Som partipolitiker argumenterar man för sitt budskap och i förlängningen värva röster eller kanske även nya medlemmar till partiet. Men vid en dialog som förtroendevald i en kommunal nämnd representerar man nämnden och kommunen. Det är viktigt att som deltagare i medborgardialogen att inte göra dialogen till debatt mellan politiska skiljelinjer.

Lämpligast är om medborgardialogen tar upp ämnen där de politiska partierna inte låst sig för någon lösning. Men skulle det finnas redan klara politiska ståndpunkter bör de redovisas så tidigt som möjligt i dialogen. En redovisning ska då handla om det egna förslaget och inte kritisera andra förslag.

Vid en medborgardialog ska de förtroendevalda koncentrera sig på att lyssna av var medborgarnas fokus ligger, vilka behov och värderingar som förs fram. Det finns sedan anledning att ställa öppet formulerande frågor till deltagarna och lyssna till svaren.

Genom att vara insatt i den frågan eller verksamheten dialogen avser kan den förtroendevalda beskriva olika alternativ, det handlingsutrymme som finns, men också det som måste avstås för att nå andra mål. Detta bör ske på ett objektivt sätt och utan att skapa debatt om det som kommer fram i dialogen. Självklart måste man kunna uttrycka sina egna åsikter och argumentera, men det ska ske utan att de mer ovana deltagarna i dialogen känner sig tillintetgjorda.

CHECKLISTA

- Ämnet för dialogen är klargjort och avgränsat
- Medborgarna har fått tillräcklig information om frågan
- Målgruppen eller målgrupperna för dialogen är tydliga
- "Dolda" respektive "högljudda" intressegrupper är kartlagda
- Nivån för dialogen är fastställd och klargjord för deltagarna
- Deltagande förtroendevalda och tjänstemän är klara över sina roller

Haparanda
stad

Diarienummer
KS 2019/186

Handbok för metoder och verktyg

Haparanda kommun har en handbok för medborgardialoger som vidare beskriver metoder och verktyg för att praktiskt genomföra olika former av medborgardialoger. Handboken riktar sig till både förtroendevalda och tjänstemän.